
Lag om domstolsärenden;

SFS 1996:242

Utkom från trycket
den 30 april 1996

utfärdad den 11 april 1996.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller handläggningen i tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen av sådana rättsvårdsärenden som skall tas upp av en tingsrätt och som inte skall handläggas enligt rättegångsbalken.

2 § Om en annan lag än förvaltningslagen (1986:223) innehåller en bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen.

Domstolarnas sammansättning m.m.

3 § I fråga om domstolar och domare tillämpas 1-4 kap. rättegångsbalken. Vid handläggningen av ett ärende består tingsrätten av en lagfaren domare. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffen-

¹ Prop. 1995/96:115, bet. 1995/96:JuU17, rskr. 1995/96:193.

het, får tingsrätten dock bestå av tre sådana domare. När det gäller hovrättens sammansättning tillämpas rättegångsbalkens bestämmelser för tvistemål. Vid omröstning tillämpas 16 eller 29 kap. rättegångsbalken. En skiljaktig mening skall antecknas.

När en anställd som inte är lagfaren domare handlägger ett ärende enligt en särskild föreskrift gäller reglerna om jäv i 4 kap. rättegångsbalken.

Hur ärendet inleds vid tingsrätten

4 § Den som vill inleda ett ärende vid tingsrätten genom anmälan, ansökan, överklagande eller på annat sätt skall göra detta skriftligen. Regeringen får för vissa slags ärenden bestämma att det får göras i annan form.

5 § En enskild parts första skrivelse till tingsrätten skall innehålla uppgifter om partens

1. namn, yrke och personnummer eller organisationsnummer,
2. postadress och adress till arbetsplats samt i förekommande fall annan adress där parten kan anträffas för delgivning,
3. telefonnummer till bostaden och arbetsplatsen, med undantag för nummer som avser ett hemligt telefonabonnemang som behöver uppges endast om tingsrätten begär det, och
4. förhållanden i övrigt av betydelse för delgivning med parten.

Om den enskilde har en ställföreträdare, skall motsvarande uppgifter lämnas även om ställföreträdaren. Har den enskilde utsett ombud, skall ombudets namn, postadress och telefonnummer anges.

Finns det en enskild motpart i ärendet, skall den som inleder ärendet lämna uppgifter om motparten i de hänseenden som anges i första och andra styckena. Uppgift om motpartens eller dennes ställföreträdarens yrke, arbetsplats, telefonnummer och ombud behöver dock lämnas endast om uppgiften är tillgänglig utan särskild utredning för den som inleder ärendet. Saknar motparten känd adress, skall uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta.

Uppgifterna skall gälla förhållandena när uppgifterna lämnas till tingsrätten. Om något av dessa förhållanden ändras eller om en uppgift är ofullständig eller felaktig, skall det genast anmälas till tingsrätten.

6 § En ansökan skall innehålla uppgifter om

1. det som yrkas,
2. de omständigheter som åberopas till stöd för yrkandet och
3. de bevis som åberopas och det som skall styrkas med varje särskilt bevis.

Skriftliga bevis skall ges in samtidigt med ansökan.

7 § Ett överklagande skall innehålla uppgifter om

1. det beslut som överklagas,
2. i vilken del beslutet överklagas och den ändring i beslutet som yrkas,
3. grunderna för överklagandet och i vilket avseende skälen för beslutet enligt klagandens mening är oriktiga och

4. de bevis som åberopas och det som skall styrkas med varje särskilt bevis.

Skriftliga bevis skall ges in samtidigt med överklagandet.

8 § Har ett överklagande getts in till tingsrätten i stället för till den förvaltningsmyndighet som meddelat det överklagade beslutet, skall tingsrätten överlämna överklagandet till myndigheten. Överklagandet skall anses ha kommit in till myndigheten den dag det kom in till tingsrätten.

Finner tingsrätten i annat fall i samband med att ett ärende inleddes att den saknar behörighet att handlägga ärendet men att en annan domstol skulle vara behörig, skall tingsrätten lämna över den skrivelse genom vilken ärendet inleddes till den domstolen, om den som inlett ärendet inte har något att invända mot detta och det inte heller finns något annat skäl mot att skrivelsen överlämnas. Skrivelsen skall anses ha kommit in till den senare domstolen samma dag som den kom in till den tingsrätt som först tog emot skrivelsen.

Brister i en inledande skrivelse m.m.

9 § Om den skrivelse genom vilken ärendet inleddes innehåller brister, får domstolen förelägga parten att avhjälpa dem inom en viss tid. Har föreskriven avgift inte betalats, skall parten föreläggas att betala. När det finns anledning till det skall domstolen förelägga parten att ge in ett bevis om sin behörighet att inleda ärendet vid domstolen eller om vem som är ställföreträdare för en part. Om ärendet inte kan prövas i sak utan att föreläggandet följts, skall parten upplysas om detta.

10 § Följs inte ett föreläggande enligt 9 §, skall tingsrätten avvisa anmälan, ansökan eller överklagandet,

1. om bristerna är sådana att den skrivelse genom vilken ärendet inleddes inte kan läggas till grund för någon prövning i sak,

2. om bristerna avser föreskrifterna i 5 § och inte har endast ringa betydelse för frågan om delgivning eller

3. om föreskriven avgift inte har betalats.

Avvisning skall ske även när det finns något annat hinder för prövningen. Frågan om ett överklagande har kommit in i rätt tid skall dock prövas av tingsrätten endast när en förvaltningsmyndighet har beslutat om avvisning och myndighetens beslut överklagas till tingsrätten.

Beslutsmyndighetens ställning vid överklagande

11 § Om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets beslut, är förvaltningsmyndigheten motpart till den enskilde sedan handlingarna i ärendet överlämnats till domstolen.

12 § Domstolen skall se till att ärendet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver och att inget onödigt dras in i ärendet. Genom frågor och påpekanden skall domstolen försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar.

13 § Förfarandet hos domstolen är skriftligt.

I förfarandet bör det ingå sammanträde när detta kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av ärendet.

Domstolen kan begränsa ett sammanträde till att utreda parternas ståndpunkter i ärendet, till att ta upp muntlig bevisning eller på det sätt som annars är lämpligt.

14 § Domstolen skall hålla sammanträde, om det begärs av en enskild part. Sammanträde behöver dock inte hållas om ärendet inte skall prövas i sak, om avgörandet inte går parten emot eller om ett sammanträde på grund av någon annan särskild omständighet inte behövs.

Skriftväxlingen

15 § Om det i ärendet finns en motpart, skall domstolen ge denne tillfälle att svara inom en viss tid. Domstolen skall samtidigt lämna en upplysning om att ärendet kan komma att avgöras även om det inte kommer in något svar till domstolen.

Första stycket gäller inte,

1. om det saknas anledning att anta att ärendet till någon del kommer att avgöras till motpartens nackdel eller

2. om motparten är en sådan förvaltningsmyndighet som avses i 11 § och det är onödigt att myndigheten ges tillfälle att svara.

16 § Den som getts tillfälle att svara skall göra det skriftligen, om inte domstolen bestämmer att svaret får lämnas muntligen.

I svaret skall parten ange om yrkandena i ärendet eller, när ärendet har inletts genom en anmälan, den åtgärd som ärendet gäller medges eller inte medges. Om yrkandena eller åtgärden inte medges, skall parten ange skälen för detta och de bevis som åberopas. Skriftliga bevis skall ges in till domstolen.

17 § Domstolen får förelägga en part att inom en viss tid yttra sig skriftligen. I föreläggandet skall det tas in en upplysning om att ärendet kan komma att avgöras även om det inte kommer in något sådant yttrande till domstolen.

18 § Till ett sammanträde skall domstolen kalla den som är part. En myndighet som är motpart enligt 11 § behöver dock inte kallas annat än om domstolen finner att myndighetens närvaro behövs för utredningen i ärendet. Myndigheten skall dock alltid underrättas om sammanträdet.

I kallelsen skall det tas in en upplysning om betydelsen enligt 20 § av att parten uteblir från sammanträdet. Om domstolen finner att en part bör infinna sig personligen, får domstolen föreskriva vite.

19 § Ett sammanträde får hållas på telefon, om det är lämpligt med hänsyn till sammanträdets ändamål och övriga omständigheter eller om ett sammanträde inför domstolen skulle medföra kostnader och olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att sammanträdet hålls inför domstolen.

För sammanträden som hålls på telefon gäller inte bestämmelserna i 18 §.

20 § Att en part uteblir från ett sammanträde hindrar inte att domstolen handlägger och avgör ärendet. Om det i tingsrätt är den som inlett ärendet eller i högre domstol klaganden som uteblir, får ärendet avskrivas från vidare handläggning.

21 § I fråga om offentlighet och ordning vid ett sammanträde tillämpas 5 kap. 1-5 och 9 §§ rättegångsbalken.

Under sammanträdet skall det föras anteckningar om vad som förekommer vid detta när det gäller yrkanden, medgivanden, bestridanden, åberopanden, invändningar och erkännanden samt om den utredning söm läggs fram vid sammanträdet. Har sammanträdet begränsats enligt 13 §, skall även det antecknas.

Parters rätt att få del av uppgifter

22 § Ett ärende får inte avgöras utan att den som är part har fått kännedom om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än parten och har fått tillfälle att yttra sig över uppgiften.

Domstolen får dock avgöra ärendet utan att så har skett

1. om avgörandet inte går parten emot,
2. om uppgiften saknar betydelse eller
3. om det av någon annan anledning är uppenbart obehövt att parten får kännedom om uppgiften.

I fråga om en myndighet som är motpart enligt 11 § behöver första stycket inte tillämpas, om detta är onödigt.

Bevisning

23 § I fråga om bevisning i allmänhet tillämpas 35 kap. 1-7 och 10-12 §§ rättegångsbalken.

Skriftliga handlingar vilka åberopas som bevis skall ges in till domstolen utan dröjsmål. Detsamma gäller sådana föremål vilka åberopas som bevis och kan flyttas till domstolen. Om det behövs får domstolen förelägga den part som åberopat beviset att inom en viss tid ge in detta. I föreläggandet skall det tas in en upplysning om att ärendet kan komma att avgöras även om parten inte gett in beviset.

24 § Vid sammanträde får vittnesförhör hållas. Förhöret får hållas under ed. I övrigt tillämpas 36 kap. 1-18 och 20-25 §§ rättegångsbalken på förhöret.

Förhöret får hållas på telefon, om det är lämpligt med hänsyn till bevisningens art och övriga omständigheter eller om bevisupptagning vid ett sammanträde inför domstolen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att bevisningen tas upp på sådant sätt. Vid bevisupptagning på telefon gäller inte rättegångsbalkens bestämmelser om kallelser och förelägganden och om påföljder för utevaro.

25 § I fråga om skriftliga bevis tillämpas 38 kap. 1-5 och 7-9 §§ rättegångsbalken. I fråga om syn tillämpas 39 kap. 1 och 4-5 §§ rättegångsbalken. I fråga om sakkunnig tillämpas 40 kap. rättegångsbalken, dock inte hänvisningen i 11 § till 36 kap. 19 § rättegångsbalken. Förhör med sakkunniga får hållas på telefon enligt 24 § andra stycket.

Säkerhetsåtgärder och inhibition

26 § Om det är av synnerlig vikt, får domstolen för tiden intill dess att ärendet har avgjorts besluta om sådana åtgärder som säkerställer det som ärendet rör gällert. Den som åtgärden rör skall dessförinnan ha fått tillfälle att yttra sig, om det inte är fara i dröjsmål. Beslutet får när som helst ändras.

En domstol som skall pröva ett överklagande får besluta att det överklagade beslutet tills vidare inte får verkställas och även i övrigt besluta tills vidare rörande saken.

Beslut

27 § Domstolens beslut skall grundas på det som handlingarna innehåller och det som i övrigt har förekommit i ärendet.

Om ärendet har inletts genom en ansökan eller ett överklagande, får det beslut genom vilket ärendet avgörs inte gå utöver det som yrkats. När det finns särskilda skäl får dock domstolen även utan yrkande besluta till det bättre för en enskild part, om det inte är till nackdel för något motstående enskilt intresse.

28 § Av ett beslut genom vilket domstolen avgör ärendet skall de skäl som bestämt utgången framgå, om beslutet går någon part emot. Detsamma gäller andra beslut, om det behövs. I ett beslut som innebär att ett

överklagat beslut fastställs behöver skälen anges endast om de avviker från skälen i det överklagade beslutet.

29 § Det beslut genom vilket domstolen avgör ärendet skall sändas till parterna samma dag som beslutet meddelas eller, om beslutet meddelas vid ett sammanträde, inom en vecka från sammanträdet. Om det finns en skiljaktig mening skall den bifogas.

30 § I de fall där ett beslut kan överklagas skall parterna få upplysning om detta.

Innebär beslutet att ärendet avgjorts skall parterna få upplysning om vad de skall iakta vid ett överklagande. Har ärendet inte avgjorts, skall parterna underrättas om att de efter begäran kan få en sådan upplysning från domstolen.

Krävs det prövningstillstånd vid överklagande, skall parterna få upplysning även om detta och om de grunder på vilka sådant tillstånd kan meddelas.

Omedelbar verkställighet

31 § I fråga om omedelbar verkställighet av domstolens beslut tillämpas 17 kap. 14 § rättegångsbalken. Ett beslut enligt 26 § får verkställas omedelbart.

Rättegångskostnader

32 § I ett ärende där enskilda är motparter till varandra får domstolen med tillämpning av 18 kap. rättegångsbalken förplikta den ena parten eller dennes ställföreträdare, ombud eller biträde att ersätta den andra parten för dennes kostnader i ärendet eller det som i domstolen betalats av allmänna medel.

Rättelse av skrivfel och liknande

33 § Ett beslut som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av domstolens eller någon annans skrivfel, räknepel eller liknande förbiseende får rättas av domstolen.

Om domstolen av misstag inte har fattat ett beslut som skulle ha meddelats i samband med ett avgörande, får domstolen komplettera sitt avgörande i det hänseendet inom två veckor från det att avgörandet meddelades.

Om det inte är uppenbart obehövligt skall parterna få tillfälle att yttra sig innan rättelse eller komplettering sker. Rättelsen eller kompletteringen skall om möjligt antecknas på varje exemplar av beslutet.

34 § När en tingsrätt i ett ärende som inletts på annat sätt än genom överklagande finner att ett beslut som den har meddelat är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, skall domstolen ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part (omprövning).

Skyldigheten att ompröva beslutet gäller även om beslutet överklagas. Skyldigheten gäller dock inte, om tingsrätten redan har överlämnat handlingarna i ärendet till en högre domstol eller om det i annat fall finns särskilda skäl mot att tingsrätten ändrar sitt beslut.

Omprövning får inte ske, om frågan om omprövning kommer upp först sedan tiden för överklagande av beslutet har gått ut.

35 § Ett överklagande av en tingsrätts beslut förfaller, om tingsrätten själv efter omprövning enligt 34 § ändrar beslutet så som klaganden begär. I så fall tillämpas inte 38 § fjärde stycket.

Ändrar domstolen beslutet på annat sätt än klaganden begär, skall överklagandet anses omfatta det nya beslutet, om inte avvisning skall ske enligt 38 § fjärde stycket.

Allmänt om överklagande av domstolens beslut

36 § Ett beslut får överklagas av den som beslutet rör, om det har gått honom eller henne emot.

37 § Ett beslut som inte innebär att ärendet avgörs får överklagas endast i samband med överklagande av ett beslut som innebär att ärendet avgörs. Överklagande får dock ske särskilt, när domstolen

1. ogillat en invändning om jäv mot någon ledamot av domstolen eller en invändning om att det finns ett hinder för ärendets prövning,

2. avvisat ett ombud eller ett biträde,

3. beslutat i en fråga om säkerställande av det som ärendet gäller eller beslutat att ett överklagat beslut tills vidare inte får verkställas eller i övrigt beslutat tills vidare rörande saken,

4. förelagt någon att medverka på annat sätt än genom inställelse inför domstolen och en underlåtenhet att följa föreläggandet kan medföra särskild påföljd för honom eller henne,

5. vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör,

6. beslutat i en fråga om undersökning eller omhändertagande av person eller egendom eller om någon annan liknande åtgärd,

7. utdömt vite eller någon annan påföljd för underlåtenhet att följa föreläggande eller straff för förseelse i förfarandet eller förklarar att någon skall ersätta en kostnad för förfarandet,

8. beslutat i en fråga som gäller ersättning för någons medverkan i ärendet eller

9. beslutat i annat fall än som avses i 8 i en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1972:429).

Ett beslut genom vilket ärendet återförvisas till en lägre domstol eller till en förvaltningsmyndighet får överklagas endast om beslutet innefattar avgörande av någon fråga som inverkar på ärendets utgång.

38 § Den som vill överklaga ett beslut skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ha kommit in till den domstol som meddelat beslutet inom tre veckor från dagen för beslutet

1. om beslutet innebär att ärendet avgjorts,
2. om beslutet har meddelats vid ett sammanträde eller
3. om det vid ett sammanträde har angetts när beslutet kommer att meddelas.

I annat fall är klagotiden tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Om prövningstillstånd krävs, skall klaganden ange de omständigheter som åberopas till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Den domstol som meddelat beslutet prövar om överklagandet har gjorts i rätt tid och skall avvisa ett överklagande som har gjorts för sent. Om överklagandet inte avvisas, skall det tillsammans med övriga handlingar i ärendet sändas över till den domstol som skall pröva överklagandet.

Vid överklagande tillämpas i övrigt bestämmelserna i 7 §, 8 § första stycket samt 9 och 10 §§.

Överklagande av tingsrättsbeslut

39 § Tingsrättens beslut överklagas till hovrätten.

I de fall det är särskilt föreskrivet får hovrätten pröva ett överklagande endast om hovrätten har meddelat prövningstillstånd.

Prövningstillstånd får meddelas endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre domstol,
2. anledning förekommer till ändring i det slut till vilket tingsrätten kommit eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 11 § tredje stycket rättegångsbalken tillämpas. Meddelas inte prövningstillstånd står tingsrättens beslut fast. En upplysning om detta skall tas in i hovrättens beslut.

Överklagande av hovrättsbeslut

40 § Hovrättens beslut överklagas till Högsta domstolen.

Högsta domstolen får pröva överklagandet endast om Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd. Detta gäller dock inte vid överklagande av ett beslut om avvísning av ett överklagande av ett hovrättsbeslut.

I fråga om prövningstillstånd tillämpas bestämmelserna i 54 kap. rättegångsbalken.

41 § Om ärendet i tingsrätten har inletts genom ett överklagande, skall sådana omständigheter eller bevis som klaganden åberopar först i Högsta domstolen beaktas endast om det finns särskilda skäl.

Särskilda rättsmedel

42 § I fråga om särskilda rättsmedel mot beslut enligt denna lag eller mot beslut som vid överklagande skulle ha prövats enligt denna lag tillämpas 58 kap. 1 och 4-8 §§, 10 a § första stycket, 11 och 12 §§, 13 § första meningen samt 59 kap. 1-3 §§ och 5 § första stycket rättegångsbalken. Om det finns synnerliga skäl, får resning äga rum även i andra fall än som föreskrivs i 58 kap. rättegångsbalken.

Straff, vite och hämtning

43 § I fråga om straff för en förseelse under förfarandet och för brott mot tystnadsplikt som ålagts av domstolen tillämpas 9 kap. 5 och 6 §§ rättegångsbalken.

I fråga om vite och hämtning tillämpas 9 kap. 7-10 §§ rättegångsbalken.

Domstolen skall självant ta upp frågor om ansvar för rättegångsförseelse och om utdömning av vite som förelagts med stöd av denna lag.

Inkommande handlingar

44 § En handling anses ha kommit in till domstolen den dag då handlingen eller en avi om betald postförsändelse som innehåller handlingen anlänt till domstolen eller kommit en behörig tjänsteman till hända. Underrättas domstolen särskilt om att ett meddelande till domstolen anlänt till ett telebefordringsföretag, anses meddelandet ha kommit in redan när underrättelsen nått en behörig tjänsteman.

Kan det antas att handlingen eller en avi om denna en viss dag har lämnats i domstolens kansli eller avskilts för domstolen på ett postkontor, anses den ha kommit in den dagen, om den kommit en behörig tjänsteman till hända närmast följande arbetsdag.

Ett telefax eller annat meddelande som saknar avsändarens underskrift i original skall bekräftas av avsändaren genom en i original undertecknad handling, om det behövs. Har domstolen begärt en sådan bekräftelse men inte fått någon, får domstolen bortse från meddelandet.

45 § Den som har kallats till sammanträde men inte kan inställa sig skall omedelbart anmäla det till domstolen.

I fråga om laga förfall tillämpas 32 kap. 6 och 8 §§ rättegångsbalken.

Delgivning

46 § Skall domstolen underrätta någon om innehållet i en handling eller om något annat, får det ske genom delgivning. Delgivning skall användas, om det är särskilt föreskrivet eller om det med hänsyn till syftet med bestämmelsen om underrättelse framgår att delgivning bör ske, men bör i övrigt tillgripas bara om det behövs med hänsyn till omständigheterna.

Ombud och biträde

47 § Den som är part får anlita ombud eller biträde.

I fråga om ombud eller biträde tillämpas 12 kap. 2-5 §§ och 6 § andra stycket rättegångsbalken. I fråga om fullmakt för ombud tillämpas 12 kap. 8-19 §§ rättegångsbalken. En skriftlig fullmakt behöver dock inte företes annat än om domstolen anser att det behövs.

Tolk och översättning av handlingar

48 § I fråga om tolk och översättning av handlingar tillämpas 5 kap. 6-8 §§ och 33 kap. 9 § rättegångsbalken.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1996.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden.
 3. Har ett beslut meddelats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser i fråga om rätten att överklaga det beslutet och om vad den som vill överklaga beslutet skall iaktta.

På regeringens vägnar

GÖRAN PERSSON

LAILA FREIVALDS
(Justitiedepartementet)